

Targáné Nagy Anikó

Az ünnepekhez való viszonyulás

Kérdőíves felmérés egy vidéki általános iskola 7. osztályában

A demokrácia tanulásának fontos eleme nemzeti ünnepeink méltóságteljes megünneplése. Az ünnep kultúráját tanulás útján sajátítja el a gyermek. A szerző 13 éves általános iskolások körében vizsgálta, mit ünneplünk nemzeti ünnepeink alkalmával. Ismerik-e a diákok a jeles napok mögöttes tartalmát? Hogyan viszonyulnak nemzeti ünnepeinkhez, és mennyire tartják fontosnak azok iskolai keretek közötti megünneplését? Az ünnepek kialakított sémakerete hogyan szolgálja és gazdagítja kollektív azonosságtudatunkat? Milyen szerepet töltenek be ebben a folyamatban a gyerekeket körülvevő közösségek? A családi oral history vagy az iskolai ünnepek feladata a társadalmi integráció? A tanulmány ezekre a kérdésekre keresi a választ.

AZ ÜNNEPEKHEZ VALÓ VISZONY KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATA

Tanulmányunkban egy hajdúböszörményi általános iskola hetedik osztályában, osztályfőnöki órán felhasznált kérdőív tanulságait elemezzük. A kérdőív segítségével azt próbáltuk feltárni, hogy mit jelentenek a diákok számára a nemzeti ünnepek. Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, mennyire vannak tisztában a diákok a jeles napok mögöttes tartalmával, azzal, hogy mely nemzeti ünnep alkalmával mit ünneplünk.

Az iskolába részben lakótelepi, részben a város szélén zöld övezetben, családi házas környezetben lakó gyerekek járnak. A felmérés a 2007/2008-as tanévben készült. A részt vevő diákok átlagos képességűek voltak. Az osztály tanulmányi átlaga a hatodik év végén 3,75 volt.

A kérdőív kitöltésekor a tanulók tudták, hogy nem írásbeli feleletről van szó. Ezt megerősítette az osztályfőnöki óra kerete, és az, hogy név nélkül kellett válaszolniuk a kérdésekre. A következő órán lehetőségük nyílt szóban is elmondani véleményüket az ünnepekkel és az ünneplési formákkal kapcsolatban, valamint szó volt a kérdőív kiértékeléséről is. Kértük, hogy részletesen fejték ki: pontosan mit ünneplünk a felsorolt ünnepek (március 15., május 1., augusztus 20., október 23.) alkalmával.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy személy szerint melyik ünnep áll hozzájuk legközelebb és miért, valamint melyik ünnepet érzik maguktól a legtávolabb és miért. Megkérdeztük a véleményüket arról, szükség van-e arra, hogy az iskolában megünnepeljék ezeket az

ünnepeket, és kértük, indokolják meg igen vagy nem válaszaikat. Arra vonatkozóan is voltak kérdések, hogy mi jellemzi az iskolai ünnepélyeket (hétféle állítás közül kellett választaniuk), és személy szerint ők mit tennének másképpen ezeken az ünnepségeken. A kérdések összeállításában figyelembe vettük egy korábbi, hasonló témájú vizsgálat eredményeit (SZABÓ-ÖRKÉNY 1998). A felmérés problémafeltáró jellegű volt.

A 21 főből álló osztály minden tanulója válaszolt a kérdésekre. (A lehangoló eredményt követően az iskolában több évfolyamon, számos osztályban ismételték meg a kérdezést, és hasonló eredményekre jutottak.) A szűk körű vizsgálat ellenére az eredmények több szempontból is felkiáltó jellegűek és jelzésértékűek. Jelzéssel szolgálnak a pedagógusok és az iskola számára, hogy mi marad meg a tanuló emlékezetében egy-egy odaadón megrendezett iskolai ünnepélyről. A vélemények rávilágítanak arra is, hogy kinek milyen szerepe van az ünnepekhez való viszonyulás tanulási, szocializációs folyamatában.

A kérdőív négy jeles ünnepnapot sorol fel.

Március 15. Az osztály 76%-a aposztrofálta „a forradalomnak” „pesti forradalomnak”; „a szabadságharc ünnepének”.

Ennek az ünnepnek a tartalmával voltak a legtöbben tisztában. Ennek számos oka van. Egyetértünk Szabó Ildikóval, aki úgy véli, hogy ünnepeink a politikai csatározások „prédájaként”, (SZABÓ 2006, 98.) a hazai történelmi alakulások „viharában” hol megszűntek (március 21., április 4., november 7.), tartalmuk módosult (augusztus 20., május 1.), új nemzeti ünnepek keletkeztek (október 23.). A politika árnyékában „mozgó” és változó ünnepek nem gyökeresedhetnek meg, így nem is épülhetnek be az állampolgárok tudatába. Szabó egy középiskolai tanárra hivatkozik, aki a témával kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy „Nem látni a politikától a történelmet” (SZABÓ 2005, 33.). Szabó Ildikó úgy gondolja, hogy a társadalmi közgondolkodásban, az ünnepre való megemlékezésben, annak megítélésében stabil fogódzókat kapó jeles napok körül könnyebben alakulnak ki tradíciók. Ilyen stabil ünnepnek tekinthető március 15-e. Ezt a jeles napot ünnepeltük a rendszerváltás előtt is, abban a szocialista érásban, amikor e nap méltatása, budapesti neves helyszíneinek a felkeresése a tisztelgő főhajtás mellett bátor tettnek is számított. Így ennek az ünnepnek a közgondolkodásban van előzménye. Külső megnyilvánulási jele, tárgyasult fogódzója is van, ez pedig a kokárda. Gyakorló pedagógusként tudjuk, hogy a kokárdát óvodás, általános iskolás gyermekeknek az ünnepi rendezvényeken az intézmény elvárásai szerint viselniük kell. Az ünnepnek ez a szimbolikus megnyilvánulása is jelent bizonyos kapaszkodót az ünnephez való viszonyulásban. Ehhez már óvodáskorban mintát kapnak a gyerekek: piros-fehér-zöld papírzászlókat készítenek, amelyeket egy közös tavaszi séta alkalmával tűznek ki településük valamely szabadságharcos-élművénel. Ezzel az ünnepel könnyű azonosulni, mert tartalmában jelentős érzelmi többlet van. Az ünnep mondanivalója az iskoláskor legtöbb szintjén számos dimenzióban megjelenik. Gondolunk itt az alsó osztályos tananyagban megjelenő Petőfi-versekre, az énekórák Kossuth-nótáira, a Gábor Áronnal kapcsolatos dalokra, a szabadságharcral összefüggő olvasmányokra, a szabadságharc gyermekszereplőjéhez fűződő történetekre. Utalhatunk a történelemórán tanult eseményekre, nevekre, tényadatokra,

csatákra, ezzel kapcsolatban fegyverekre, huszárokra; rögzült kifejezésre: „március idusa”, szólásra: „Nem enged a negyvennyolcból”; Petőfi gyűjtő hangú verseire az irodalomórakon. A diákok töredékes ismeretei így sok szinten jelennek meg, és az ünnep tartalma is számos oldalról kap megerősítést, tehát könnyű azonosulni vele. Gondolhatunk továbbá a megzenésített Petőfi-versekre, irodalmi olvasmányokra, filmélményekre, illetve arra, hogy ez az első tavaszi ünnepünk az oktatási intézményekben. Ezek az egymást erősítő tények mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákok ezt az ünnepet ismerik a legjobban.

Május 1. A kérdőíven időrendben szereplő ünnepek közül május 1-je volt a második. Ennek az ünnepnek a tartalmát 1 gyerek (4,76%) tudta pontosan megnevezni (*a munka ünnepe*). Továbbá 13 fő (61%) *munkaszüneti napként* jelölte. Bár a felsorolt ünnepek mindegyike munkaszüneti nap is egyben, véleményünk szerint a diákok tisztában voltak ugyan az ünnep jelentésével, de nem tudták azt konkrétan megfogalmazni. Azért is nevezhették tizenhárman *munkaszüneti napnak*, mert ezen a napon számos család településük majálisán vesz részt, így a család aktívan, közösen használják ki a munkaszüneti napot.

Augusztus 20. Ezt az ünnepet 11 fő (52%) nevezte meg úgy, hogy „Szent Istvánt”, „István királyt”, „Szent István megkoronázását” ünnepeljük, illetve „ez a kenyér ünnepe”. Egy tanuló (4,76%) a Hajdúhéttel azonosította. (Az augusztus 20-át megelőző hét a városban Hajdúhét címmel megrendezett ünnep, vásárral, koncertekkel, főző- és sütőversenyekkel s egyéb rendezvényekkel).

Október 23. A legmegdöbbentőbb eredmény október 23-ához kapcsolódik. A kérdőívet kitöltő 21 gyerekből egyetlen egy sem tudta pontosan, hogy mit ünneplünk ez alkalommal. 4 fő (19%) gondolta úgy, hogy ez az *Aradi vértanúk ünnepe*. Ennek is számos oka lehet. Nemzeti ünnepeink között ez a „legfiatalabb” ünnep; történelemből csak a nyolcadik évfolyamon találkozhatnak vele, ha említésre kerül egyáltalán. Az aradi vértanúk napjáról, október 6-án az osztályfőnöki órák keretében kell megemlékezni, ezt nem iskolai szinten ünnepeljük meg. Különösen fájó pont az, hogy nincsenek tisztában október 23-a tartalmával. Amikor hatodikosok voltak, egy osztályfőnöki órán sétáltak el az iskolához közeli parkba, amelyet az ünnep tiszteletére avattak fel az '56-os forradalmat szimbolizáló szoborral együtt. Maga az osztályfőnök értelmezte és magyarázta el nekik a szobor mondanivalóját, és röviden ismertette az ünnep lényegét. Ennek ellenére sem emlékeztek rá.

Az ünnepek „közelsége”. A kérdőív harmadik kérdése így hangzott: „hozzád melyik ünnep áll a legközelebb?”. E kérdésre 7 fő (33%) semmit sem válaszolt. 1 gyerek (4,76%) azt írta, hogy igazán egyik ünnep sem áll közel hozzá, mivel (vallási okokból) nem ünnepli azokat. Két fő (9,52%) a karácsonyt nevezte meg mint a szeretet ünnepét, amelyet nem is jelölt a kérdőív. Négyen (19%) pedig március 15-ét tekintik a hozzájuk legközelebb állónak. Indokaik: „mert az egész országban ünnepeljük”(!), „mert magyar vagyok”, „mert tisztelem Petőfit”, „mert akkor azt ünnepeljük, hogy miénk a haza és Petőfit, vagyis a 12 pont kinyomtatása és a Nemzeti dal

felolvasása”. Hárman (14%) a május 1-jét szeretik a legjobban, azért, „mert akkor lehet pihenni”(!), „mert aznap nincs sulis, és már jön a nyár”, „mert akkor nem dolgozik senki, és ezt a város is megünnepli, felvonul”(!). További 4 fő (19%) augusztus 20-át nevezte meg: „mert akkor van a Hajdúhét”; „mert ez a mi napunk”. Az utóbbi megjegyzést tevő diák ezt az ünnepet a kenyér ünnepének nevezte.

Az ünnepek távolsága. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy ki melyik ünnepet érzi magától a legtávolabb és miért. Erre a kérdésre 4 fő (19%) válaszolt úgy, hogy október 23-át. Indokaik: „nem tudom, mit ünneplünk”, „mert azt nem nagyon szoktuk, legalábbis a családjunk ünnepelni”. Ez utóbbi gyerek az aradi vértanúk kivégzésének ünnepeként jelölte meg október 23-át. Véleményéből világosan kiderül, hogy számára azok az ünnepi alkalmak a jelentősek, amelyeket a család fontosnak tart, amelyeket a családjával együtt, közösen ünnepelnek. Az ünnephez való viszonyulásban a családi mintát tartja követendőnek. A családnak mint elsődleges szocializációs térnek tehát mintaadó szerepe van az ünnepekhez fordulás tanításában és a kollektív identitástudat kialakításában is. Az ünnep kultúráját elsősorban itt kell elsajátítaniuk.

Kellenek-e az iskolai ünnepek? Azt is megkérdeztük a diákoktól, hogy szerintük szükség van-e arra, hogy az iskolában megünnepléjék ezeket az ünnepeket; ha igen, miért, ha nem, miért nem. A kérdésre 3 fő (14%) nem adott választ. 5 fő (21%) úgy véli, hogy nincs szükség ezeknek az ünnepeknek az iskolai megünneplésére. A következőképpen fogalmazták meg elutasító véleményüket: „nincs értelme, még az ünneplőruhát is betiltanám”, „nem, mert szerintem sok gyereket nem érdekel”, „nem, mert senki sem látja és nem is érdekel”, „nem, úgysem látják sokan”, „mert általában úgysem értjük meg azt, hogy miről is van szó”(!).

Ahhoz képest, hogy a tanulók mennyire nincsenek tisztában azzal, hogy mikor mit ünnepelünk, viszonylag sokan, 13-an (61%), vélik úgy, hogy igen fontos iskolai szinten megünnepelni eseményeket. Indokaik a következők voltak: „mert szükség van, hogy tudjuk, miről szól az ünnep”, „mert fontos”, „mert szükség van rá”, „mert egy magyar gyereknek illik tudni azt, hogy mit ünneplünk ezeken a napokon”, „igen, mert fontos, hogy megőrizzük a hagyományokat”, „igen, mert illik, mert magyar gyerekek vagyunk”, „igen, hogy az ember ismerje a hagyományait”, „mert sok minden érdekes elhangzik”, „mert legalább nincs tanítás”.

AZ ISKOLAI ÜNNEPÉLYEKRŐL

A jeles napokról, ünnepekről iskolák intézményi szinten szoktak megemlékezni. A tanév rendjébe illeszkedve már év elején megbeszélik, hogy mely ünnepeket milyen formában rendeznek meg, ki a felelősük, és mindezt így rögzítik az iskola éves programjában. Nemzeti ünnepeink közül október 23-át és március 15-ét ünnepelik meg iskolai keretek között. Az említett ünnepségekre az adott időponthoz legközelebbi tanítási napon kerül sor úgy,

hogy egy tanítási óra elmarad. A megemlékezésekről a mindenkori magyar és történelem tantárgyakat tanító tanárok a felelősek. Ők szervezik és rendezik a műsort. Ezekhez az ünnepekhez kész forgatókönyvek állnak rendelkezésre a könyvtárban, interneten, amelyekből a pedagógusok választhatnak. Azt megállapíthatjuk, hogy a kész műsorok mondanivalója jórészt nem általános iskolás diákoknak való. Legfőképpen nem 500 fős iskolai ünnepség számára, amelyet emelvény nélkül tartanak meg, és azok, akiknek a műsor szól, nem látnak belőle semmit. „Senki sem látja”; „úgysem látják sokan”; „úgysem értjük meg azt, hogy miről is van szó” – nyilatkozták ennek kapcsán a tanulók. Ráadásul ugyanazt a műsort nézi az első és a nyolcadik évfolyamos gyerek is. A műsorok forgatókönyve versből, zenei betétből és az adott esemény rövid összefoglalójából áll. A műsort egy-egy felsős évfolyam diákjai adják. Tanári szemszögből nézve igen nehéz frappáns, az alkalomhoz illő forgatókönyvet, majd olyan diákokat találni, akik akarnak és tudnak is szerepelni, verset mondani, mikrofonba beszélni. Nem nagy csoda, ha már a második sorban álló tanulók sem követik figyelemmel az elhangzottakat (mi lehet akkor a hátsó sorokban!) Az 500 fős diáksereg és a 40 tanár „alapzajáról” már nem is beszélünk.

Az iskola házirendje nem előírás-ként, csak irányelv-ként, de ünnepségek alkalmával kéri az ünneplőöltözet viselését. Ez fehér inget, blúzt, sötét aljat jelent. A szülőkre nem lehet többletterheket róni, ezért ez sem kötelező. A diákok nem is érzik annak, van, aki fehér pólóban, farmernadrágban jön ilyenkor iskolába, néhányan pedig ezt sem tartják be, vagy elfelejtik. Maguk a pedagógusok sem tekintik magukra nézve kötelezőnek az ünnepi öltözetet. A gyerekek azért sem szeretik az ünneplőruhát, mert egész napos viselete gondot okoz nekik, akinek pedig nincs ünneplőruhája, még a pedagógus is „macerálja”. Ezért is érthető az egyik diák megjegyzése: „az ünneplőruhát betiltanám”. Egyetértünk Szabó Ildikóval, aki hasonló témájú tanulmányában úgy véli, hogy ha az ünnepet körülvevő formális elemek (például ünnepi ruha) idegenek a gyermekek számára, nyugggé válnak, és így nem fognak azonosulni az ahhoz kapcsolódó tartalommal sem (SZABÓ 2006, 100.).

Mi teszi az ünnepet ünneppé? Az, ha eltér a (szürke) hétköznaptól, ha nem úgy cselekszünk, mint máskor. Az emlékezés rituáléjával emeljük ki a mindennapok egyformaságából (ünnepi öltözet, a *Himnusz*, a *Szózat* eléneklése, virág, zászló, adott alkalmakkor kokárda), amivel egyben ki is alakítunk valamiféle kapaszkodót, hogy miként is kell ezt tenni. Az ünnepeknek ez a kialakított sémakerete segíti az eligazodást mindenkinek abban, hogy a jeles napot megkülönböztesse más napoktól. Az emlékezés hogyanja az ünnep kultúrája. Az ünnep méltóságteljes megünneplése, az ünnepen való viselkedés tanulási folyamat, demokráciánk része, tehát a demokrácia tanulása. Az iskolai ünnepségek fontos elemei ennek a tanulási szakasznak. Fontos, mert a gyermek itt sajátítja el azt a fajta viselkedési morált, amelyet majd felnőttként alkalmaz. Nem mindegy, hogy hogyan. Mindezek ellenére öröndetes, hogy az osztály 61%-a szerint fontos tudni, hogy mit jelentenek az ünnepek, miért fontos megőrizni a hagyományokat.

HOGYAN ALAKUL KI AZ ÜNNEPEKHEZ VALÓ VISZONY A GYERMEK ÉLETÉBEN?

Az ünnepek és a gyermek közötti kapcsolatok kiépítése két úton, a család és az adott oktatási rendszer (iskola) útján történik. A család által közvetített értékek, az összetartozás érzése, a hagyomány tisztelete, a tradíciók felvállalása erős motiváció. Azok az elemek, amelyekkel úgy találkozik a gyerek, hogy a szülei, nagyszülei, sőt dédszülei is így tették, amelyekre a családi oral history is hasonlóan emlékszik, mélyebb hovatartozást, a gyermek identitáskeresésében egyértelmű utat jelölnek ki. A család, közösség, csoport azonos értékeinek, hagyományainak a felvállalása az együvé tartozást jelenti. Szabó Ildikó „beavatási szertartások”-nak (SZABÓ 2006, 96.) nevezi az ünnepeket, melyek a közösségi rituálékba való beavatás ceremóniái. A közösség tagjai ezáltal saját magukat egy nagyobb egység részeként is képesek értelmezni, és képesek meghatározni gyökereiket.

A közös élmények hatása sokkal erősebb az egyedül megszerzett tapasztalatokénál. A közösség felerősíti, megsokszorozza az együttes élményt, hiszen azonos emlékek kötődnek hozzá; ha felelevenítjük, közös beszéd témául szolgál, amelynek kapcsán mindenki érti a másikat, és nem kell megmagyarázni, hogy miről van szó. Ezt illetően Szabó Ildikó a „községi szolidaritás élményéről” (SZABÓ 2006, 97.) beszél. Az ember alapvetően társas lény, tehát a valahova való tartozás biztonságérzetet, kapaszkodót nyújt a számára. A közösség pedig kialakítja tagjainak a hovatartozás kereteit, fogódzóit, amelyek segítenek eligazodni a világ dolgaiban, támpontokat nyújtanak arra nézve, hogy mikor hogyan kell ünnepelni. Az egyén maga is ezeket a fogódzókat hagyományozza át. Nem mindegy tehát, mit tanul meg tőlünk. Bizonyítékként szolgál erre egy diák véleménye, aki így magyarázza, hogy nem tudja, mit ünnepelünk október 23-án: a családja sem szokott róla megemlékezni, honnan is tudná akkor ő („nem tudom, mit ünnepelünk, mert azt nem nagyon szoktuk, legalábbis a családjunk ünnepelni”).

Pászka Imre erről úgy vélekedik, hogy „a kollektív emlékezet vonatkoztatási keretei között az egyén csak arra emlékszik, amit a közösségi csoportkommunikáció számára közvetít” (PÁSZKA 2007, 277.). A kollektív emlékezet keretét az adott közösség vagy csoport emlékezete tartalmazza, az egyén „személyes igazsága” így lesz szerves része a kollektíven kialakított képnek.

Pataki Ferenc úgy gondolja, hogy az „önéletrajz szerkesztését és közlését tanuljuk”, vagyis egy szocializációs folyamat következménye (Pataki 2001, 310.). Freemant idézi, aki szerint az egyén az életével kapcsolatos történeteket először mások elbeszéléséből ismeri meg. A közvetlen családtagok, ismerősök, barátok felidézéséből tanulja megőrizni saját élményeit, kulturális tapasztalatait. Aztán jönnek majd az önálló emlékezettel átélte élettörténetek. Ezt továbbgondolva mondhatjuk, hogy az ünnepekhez való odafordulás, az ünnepelés tanulása is szocializációs folyamat. Az egyént (gyermeket) körülvevő közösség határozza meg azokat a kereteket, amelyek az ünnep tartalmát, az ünnepelési folyamat mibenlétét jelölik ki. Ez pedig csoportfüggő. Szemléletesen fogalmaz Pataki Ferenc, amikor azt mondja, hogy „az egyén identitástörténetében mint szubjektív tükörben a megélt történelem valósága jelenik meg, jöllehet »tükör által homályosan«” (PATAKI 2004, 68.).

E gondolatsorból következik, hogy az egyén szubjektív tükrét az őt szocializáló csoport és annak kulturális, nyelvi, történelmi emlékei is meghatározzák. Az ünnepeket a kulturális emlékek közé sorolhatjuk. Mindaz a sajátos értékrend, életszemlélet, tapasztalat, életforma, jellegzetes csoportkommunikáció, öltözködési forma, nyelvhasználat, társadalmi viselkedési forma, amellyel a csoportközi interakciók során találkoznak, olyan jelentésre tesz szert, amely kijelöli a csoport határait. Minden csoportnak másként torzít a tükre. Ez az ő alternatív igazságuk. Más közösség másként szocializálja tagjait.

Visszatérve az ünnepekre, Szabó Ildikó úgy véli, hogy az embernek mint ünnepteremtő lénynek azért is van szüksége az ünnep szimbólumaira, az ünnep jelképeire, az ünnepi érzésekre, hogy azok segítségével képes legyen hétköznapi életét szemlélni (SZABÓ 2000, 104.). Véleménye szerint egy adott politikai rendszer ünnepeihez és szimbólumaihoz való viszonyunk tükrözi azt, hogy képesek vagyunk-e az illető politikai rendszerhez integrálódni.

Szabó Ildikó az ünnepek közül a karácsony és a húsvét mint két sarkalatos ünnep fontosságát emeli ki, amelyeket mindenki sajátjának érez, és tartalmával is képes azonosulni. Mindenki kialakít magában valamilyen egyéni, személyes kapcsolatot ezekhez az ünnepekhez. Azt mondja, hogy az említett két keresztény ünnephez „fűződő személyes viszonyok kialakulásához legalább három dolog feltétlenül hozzájárult: évezredekken át épültek be kultúránkba, megünneplésükbe az egyházak, a családok és a társadalom egésze egymással egyetértve, egymás hatásait erősítve működtek közre, és egyaránt gazdagítani tudták mind a személyes, mind pedig a kollektív azonosságtudatot” (SZABÓ 2000, 105.). Hozzátehetjük, hogy politikai hovatartozástól függetlenül.

Az évezredekken át rögzült és beágyazódott, több oldalról is megerősített, elfogadott, sajátjának érzett ünnepekkel szemben ott vannak a nemzeti ünnepek. Szabó Ildikó úgy véli, hogy a politikai ünnepek esetében „a társadalom egészében, illetve a családokban sem voltak meg minden ünnep esetében azok a motivációk, amelyek az ünneplést magától értődő személyes üggyé, az egyének aktív közreműködésén alapuló, bensőséges eseménnyé alakították volna” (uo.).

Az említett egyéni motivációk, az évezredek hagyomány hiányát nem lehet pótolni. Személyes viszony nélkül az ünnepek nem végzik el integráló funkciójukat. „Formálissá, külsődlegessé vagy éppen negatívvá válhat az ünnepekhez és a szimbólumokhoz fűződő viszonyunk, ha számunkra nem jelentenek semmilyen tartalmat, vagy ha éppen egyediségüket, mással össze nem téveszthető jelentésüket veszítik el” – mondja Szabó Ildikó (uo.).

ÖSSZEZGÉS

Összegzésként felmerül a kérdés, hogy kinek a feladata – de úgy is fogalmazhatunk, hogy kinek az érdeke – a gyerek politikai szocializációja, és ennek kapcsán az ünnepekkel való megismerkedés. Szabó Ildikó úgy véli, hogy a politikai ünnepekhez való viszony minősége nem csak az ünnep tartalmától függ. „A gyerek szocializációja során megtanulja magát elhelyezni abban a politikai világban, amelyet számára kézzelfoghatóan testesít meg egy-egy ünnepi alkalom...” (SZABÓ 2000, 105.)

Az osztály tanulói között készített (nem reprezentatív) felmérés és az osztályfőnöki órák beszélgetései alapján kitűnik, hogy bár a diákok többsége elméletben igényli a hagyományok őrzését, fontosnak tartja az ünnepeket, a 13 éves diákok nem tudnak az ünneppel, annak tartalmával azonosulni. Az azonosulás hiányának oka abban keresendő, hogy nem tekintik magukénak ezeket az ünnepeket (pl. augusztus 20., október 23.), a család sem ünnepli, így nem kaptak rá követendő mintát. Nincsenek tisztában az ünnepek tartalmával, így mondanivalójával sem, nem is értik, miért kellene nekik arról tudniuk. Nem formálódott ki bennük az ünneplés kultúrája.

Mi az iskola felelőssége abban, hogy így alakult az ünnepekhez fűződő viszony? Az iskola nem látja el ezen a téren maradéktalanul a feladatát. Jó példa erre az évről évre ismétlődő iskolai ünnepségek személytelen sorozata, amely nem képes megszólítani a gyerekeket. Az iskolai gyakorlatban az ünnepségeknek korszerű tartalommal és mondanivalóval, mai gondolatokkal kellene kiegészülniük; a diákoknak nem csupán az események passzív résztvevőinek kell lenniük – hangsúlyozza Szabó Ildikó. Úgy véli, hogy a passzív szereppel éppen „a részvételen alapuló demokrácia egyik lehetséges gyakorlati alkalmából rekesztődnek ki a diákok” (SZABÓ 2006, 115.).

A gyerekek az iskola által nyújtott ünneplések közösségi kereteit nem érzik magukénak. Ez a fajta tanulási folyamat azonban nem csak az iskolán múlik. Ahogyan Szabó Ildikó fogalmazott, ha a családnak sincs meg a kellő motivációja arra, hogy kialakítsa az ünnep személyes jellegét, akkor ebben az esetben is sérül a szocializációs folyamat. A családok ünnepek iránti érdeklődése az adott nemzeti ünnephez való személyes kötődésükön alapszik. Az iskola ez irányú szocializációs feladatát kellő odafigyeléssel, gondosabb motiválással lehetne alakítani.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- PÁSZKA IMRE (2007): *Narratív történetformák*. Belvedere Kiadó, Szeged.
- PATAKI FERENC (2001): *Élettörténet és identitás*. Osiris Kiadó, Budapest.
- PATAKI FERENC (2004): *Érzelem és identitás*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- SZABÓ ILDIKÓ (2000): *A pártállam gyermekei*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- SZABÓ ILDIKÓ (2005): Nemzeti identitás és politikai szocializáció. *Confessio*, 3. sz. 26–36.
- SZABÓ ILDIKÓ (2006): „... feláldozták magukat értünk...” Nemzeti ünnepek az iskolában. *Új Pedagógiai Szemle*, 7–8. sz. 96–115.
- SZABÓ ILDIKÓ – ÖRKÉNY ANTAL (1998): *Tizenévesek állampolgári kultúrája*. Minoritás könyvek, Budapest.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- KISS TAMÁS: Tudjuk-e, hogy mit ünneplünk? – Ünnepeink ismerete a fiatalság körében. In Konyáriné Loós Andrea – Szerepi Sándor (szerk.): *Társadalomtudományi tanulmányok I.* DE TEK Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar, Hajdúböszörmény, 2008.
- SZABÓ ILDIKÓ – SZEKSZÁRDI FERENCNÉ (SZERK.): *Az osztálytükörtől a falfirkaig. Módszerek (nem csak) osztályfőnököknek*. OKI Iskolafejlesztési Központ, Budapest, 1992.